

Rola selektywnych odłowów sieciowych w ochronie ichtiofauny w podgórskich zbiornikach zaporowych

Mariusz KLICH

Zakład Biologii Wód im. Karola Starmacha, Polska Akademia Nauk
ul. Sławkowska 17, 31–016 Kraków
e-mail: biuro@pzw-tarn.most.org.pl

Polska należy do krajów o małych zasobach wód śródlądowych. Ilość wody przypadającej na jednego mieszkańca stawia Polskę na odległym, 23 miejscu w Europie (Wajdowicz i Mastyński 2000). Nierównomierne rozmieszczenie wód powierzchniowych w Polsce, skupionych głównie w północnej części kraju oraz szybki spływ wód w południowych podgórskich rzekach, stwarzały już w średniowieczu potrzebę zwiększenia retencji wody wykorzystywanej w latach suchych oraz zapobiegającej powodziom w latach nadmiernie deszczowych (Szumiec 2000). Efektywną metodą prowadzącą do zwiększenia zdolności retencyjnych jest budowa zbiorników zaporowych. Przegrodzenie koryta rzeki tamą prowadzi do zmiany warunków abiotycznych i biotycznych środowiska wodnego. Wobec faktu stałego wzrostu liczby i powierzchni zbiorników zaporowych, koniecznym zarówno z przyczyn czysto poznawczych, jak również użytkowych, stało się poznanie funkcjonowania ekosystemów zbiorników zaporowych. Najistotniejszymi dla użytkowników zbiorników zaporowych parametrami jest jakość i ilość retencjonowanej wody, wpływ powstania zapory na reżim hydrologiczny zlewni oraz zmiany w składzie ichtiofauny.

Ryby odgrywają kluczową rolę w obiegu pierwiastków biofilnych (fosforu, azotu, węgla). Szereg biotycznych i abiotycznych parametrów ekosystemu jak np. koncentracja dostępnych dla glonów form fosforu, a w ślad za tym skład i biomasa fitoplanktonu podlega pośrednio wpływowi ichtiofauny. Skład ichtiofauny ma więc duży wpływ na jakość magazynowanej w zbiorniku wody. Powstanie zbiornika zaporowego prowadzi do dużych zmian w strukturze ichtiofauny w stosunku do stanu pierwotnego, obserwowanego przed jego powstaniem. Zmiany w składzie gatunkowym ryb po powstaniu zbiorników zaporowych, były zwłaszcza w ostatnich latach tematem licznych badań. Najpowszechniejsza i typowa dla polskich zbiorników zaporowych sukcesja gatunków ryb po ich utworzeniu, to wzrost liczebności szczupaka następnie spadek jego liczebności, eksplozja płoci oraz leszcza i krapia, a w przypadku braku tych gatunków karasia srebrzystego, lina lub świnki (Backiel i in. 1956, Starmach 1958, Wajdowicz 1958, 1961, Wajdowicz 1964, Mastyński 1985, Starmach 1986, Andrzejewski i Mastyński 2000, Starmach i Jelonek 2000a, Wajdowicz i Mastyński 2000).

W podgórskich zbiornikach zaporowych skład gatunkowy ryb zdominowany jest przeważnie przez leszcza. Leszcz jest gatunkiem silnie eurytopowym – dobrze znosi